

9 kerkelijke solidariteitsorganisaties, 1 netwerk

Netwerk Rechtvaardigheid en Vrede

Ecokerk kort

- Sinds 2005, in opdracht van de bisschoppen
- In het ruime kerkveld (bisdommen, parochies, middenveld, lidorganisaties, congregaties...)
- *Laudato Si'* is het referentiedocument sinds 2015
- 3 assen:
 - **Ecospiritualiteit**: De link tussen ecologie en christelijke spiritualiteit
 - **Ecopraktijk**: wat kunnen we doen?
 - **Maatschappelijk debat** en **politieke actie**

Ecokerk in 2016-2017-2018

"Op maatschappelijke problemen moet men antwoorden met netwerken van gemeenschappen, niet met de pure som van individuele goede daden.

Er zal een bundeling van krachten en een vereniging van realisaties nodig zijn. Een ecologische bekering die vereist is om een dynamiek van een duurzame verandering teweeg te brengen, is ook een gemeenschappelijke verandering."

Paus Franciscus, Laudato Si' 219

KLIMAATNETWERK.BE

ELKE GROEP EEN KLIMAATPLAN

Laudato Si': integrale ecologie

139. (...) *Het is essentieel integrale oplossingen te zoeken die rekening houden met de interacties van de systemen van de natuur onderling en met de sociale systemen.*

Er bestaan niet twee aparte crisissen, die van het milieu en die andere van het sociale, wel één enkele en complexe sociale- en milieucrisis.

De zoektochten naar oplossingen vereisen een integrale benadering om de armoede te bestrijden, om aan de uitgeslotenen hun waardigheid terug te geven en om tegelijk ook voor de natuur te zorgen.

Wat moeten we vrezen?

Het IPCC stelt dat we «*op onbekend terrein*» zijn beland.

- Huidige opwarming = + 1°C
- Nu al:
 - Smeltende gletsjers en poolkappen
 - Stijgende waterspiegel
 - Veranderde neerslagpatronen
 - Droogte (verwoestijning) hier, wateroverlast daar
 - Tegenvallende oogsten
 - Klimaatonthemden
 - 400.000 klimaatdoden per jaar (direct en indirect)
- Een direct negatief effect op de mensen in het Zuiden

Wat moeten we hopen?

Mechanismen van het Akkoord van Parijs

- **Mitigatie:** aanpakken van de oorzaken van klimaatverandering (uitstootvermindering: stoppen met verbranden, duurzaam landgebruik, herstel koolstofopslag door ecosystemen)
- **Adaptatie:** aanpassing aan de reeds veranderde klimaatomstandigheden (proactief en reactief)
- **Technologie transfer:** ontwikkeling, transfer en delen van klimaatvriendelijke technologie
- **Rechtvaardige transitie:** waardig werk en toekomst voor allen
- **Financiering:** mechanismen, uitvoering, bestuur en financiële bronnen
- **Loss and Damage:** onherstelbare schade op korte en lange termijn: voorkomen, rehabilitatie...

Akkoord Parijs: langetermijndoel

- Maximale gemiddelde temperatuurstijging: “flink onder de 2°C, met inspanningen om 1,5 °C als streefdoel te bereiken”
- Een piek bereiken in uitstoot: zo snel mogelijk (geen datum), en sneller in rijke landen dan in ontwikkelingslanden
- Neutraliteit bereiken tegen de tweede helft van de eeuw (uitstoot en opname van CO₂ door planten is in evenwicht)
 - Gevolg: uitfaseren fossiele brandstoffen en ontwikkeling hernieuwbare energie.
- Samenhang met de Duurzame Ontwikkelingsdoelen: het akkoord wordt afgesloten “in de context van duurzame ontwikkeling en de strijd tegen armoede”

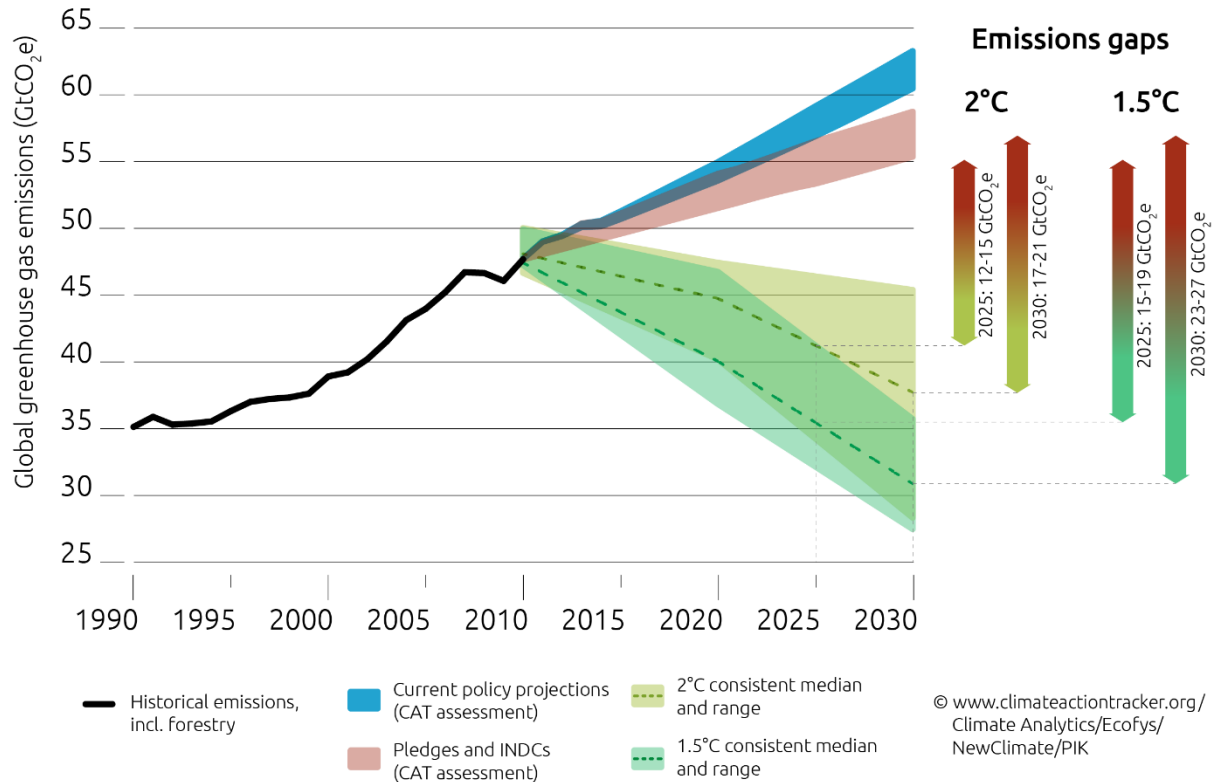

Akkoord Parijs en mensenrechten

- ‘verbannen’ naar de preambule
- De ‘grote 8’:
 - *armoedebestrijding*
 - *rechten van inheemse volkeren*
 - *recht op participatie van de samenleving*
 - *gendergelijkheid en empowerment vrouwen*
 - *voedselzekerheid*
 - *rechtvaardige transitie en waardig werk*
 - *intergenerationele rechtvaardigheid*
 - *integriteit van de ecosystemen*

Huidige beloften volstaan niet

- Beslissing om tegen 2018 een eerste 'stocktake' te doen, en de ambities te evalueren om de temperatuurlimiet te respecteren, en vanaf dan elke 5 jaar (2023, 2028,...)
- In 2020 nieuwe nationale doelstellingen in te leveren, en vanaf dan elke 5 jaar (2025, 2030, ...)

Wat zegt de wetenschap?

IPCC-rapport oktober 2018:

1,5 °C is nog mogelijk, maar dan zijn wel **"snel verregaande en ongeziene veranderingen"** nodig.

- Wereldwijde uitstoot halveren tegen 2030
- Netto uitstoot in 2050 = nul

rampzalige gevolgen als aarde 2 graden warmer wordt

Wat zegt de wetenschap?

IPBES-rapport mei 2019:

- Internationaal biodiversiteitsrapport
- 'We zijn de fundamenteën aan het aantasten van **onze economieën, ons levensonderhoud, de voedselveiligheid, onze gezondheid en levenskwaliteit in de hele wereld.**'
- Van de acht miljoen dier- en plantensoorten op aarde zijn er de komende decennia zowat een miljoen met uitsterven bedreigd.
- 'Een rechtstreeks gevolg van de menselijke activiteiten'
- Alleen een **'fundamentele verandering', wereldwijd en in alle geledingen van de maatschappij, kan nog tot een ommekeer leiden.**

Klimaattop Polen

Het 'Paris Rulebook'

- Uitvoeringsregels Akkoord van Parijs
- Moeten zorgen dat vanaf de start (2020) iedereen dezelfde normen hanteert, uniform meet en verslag uitbrengt, meedoet aan de ambitiecyclus en de Global Stocktake, enz...
- **Respect voor mensenrechten** is niet opgenomen: teleurstellend

De Talanoa Dialoog

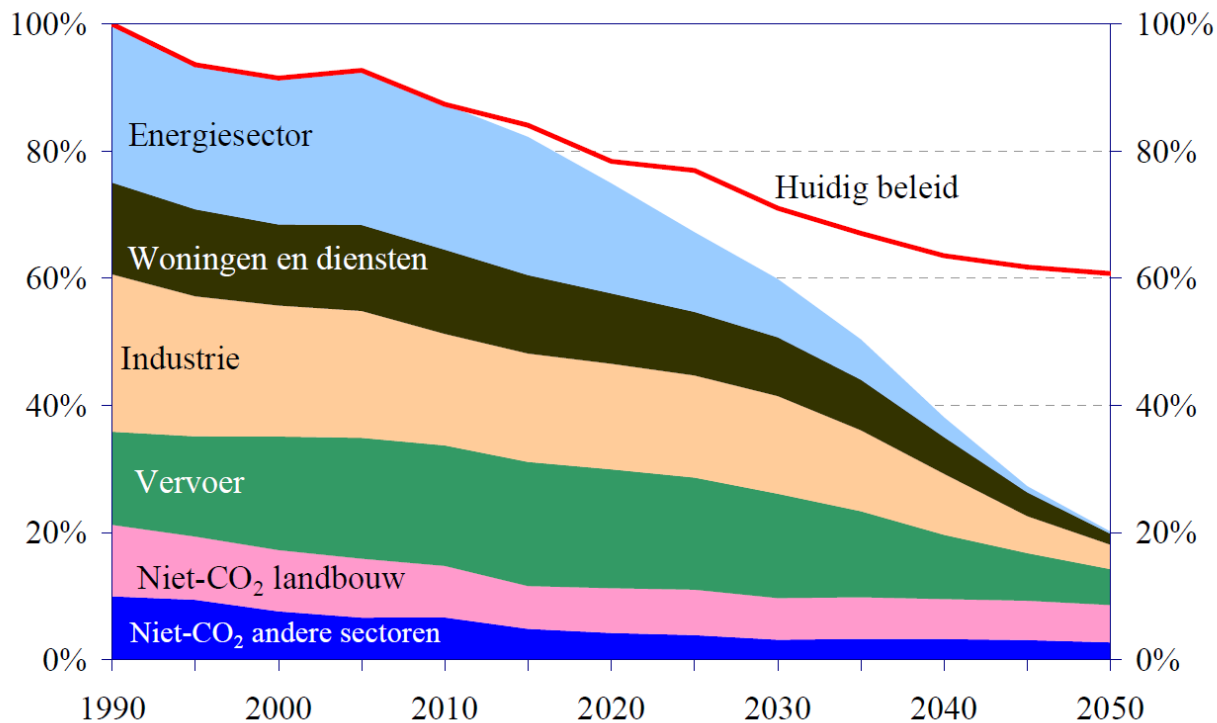
- startmotor vijfjaarlijkse '**Global Stocktake**' en bijhorende bijstelling van de ambities en de NDC's (nationale klimaatplannen), in een poging om de emissiekloof te dichten en de limiet van 1,5 °C binnen bereik te houden.
- Samen met het **1,5°C-rapport van het IPCC** moest dit ook "politieke fase" met besluitvorming bevatten. Het zou in 2020 de eerste van de vijfjaarlijkse nieuwe -ambitieuze- nationale klimaatplannen moeten opleveren.
- De Talanoa dialoog leverde een goede 'Talanoa oproep tot actie' op, maar geen sterke ambitieverhoging.
- **Slechte start voor de nieuwe nationale klimaatplannen** in 2020

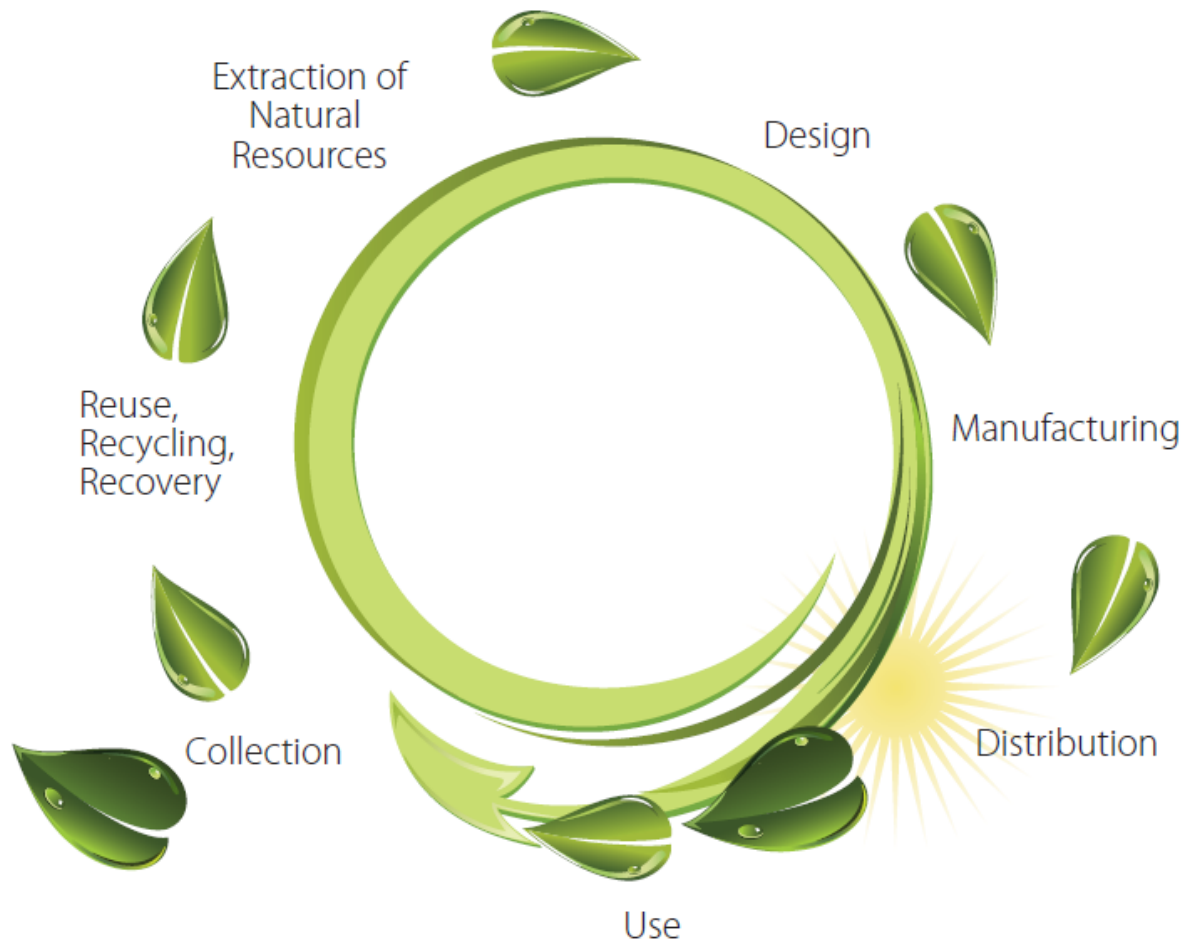
Voorlopige (?) ambitie Europa

Europa bevestigde enkel het engagement dat ze in Parijs al beloofde
België zit niet op schema om zelfs dat engagement te halen

Figuur 1: reductiepad naar een reductie van de EU-uitstoot van broeikasgassen met 80% (100% = 1990)

Wat wil Europa?

Life cycle of products

Wat wil Europa?

Na de verkiezingen: nieuwe Europese Commissie: uit de speech van voorzitter Ursula Von Der Leyen

- EU is het eerste klimaatneutrale continent ter wereld tegen 2050
- 40% uitstootvermindering tegen 2030 is onvoldoende. Streven naar 50% of zelfs 55%
- Een 'new green deal' voor de EU in de eerste 100 dagen van de legislatuur
- Een Europese klimaatwet voor de 2050-doelstellingen
- Een “duurzame investering-plan”: oprichting Klimaatbank met 1000 miljard investeringsgeld de eerste 10 jaar
- Iedereen en elke sector moet meedoen
- Invoering van een koolstofprijs
- Een koolstof-tarief (invoertaks) aan de EU-grens
- Een “Rechtvaardige Transitie-fonds” om de meest getroffen en bij te staan

Vanuit ecospiritualiteit...

Tijd voor schepping

- De **confrontatie** met die bedreigende werkelijkheid niet uit de weg gaan of ons laten verlammen, maar ze **aangaan en in actie komen**.
- Voor wie leeft vanuit een christelijke inspiratie is deze crisistijd noodzakelijk ook een creatieve tijd, een 'tijd voor schepping'.
Het bijbels scheppingsverhaal krijgt vandaag opnieuw zijn betekenis als **toekomstvisioen**, als een te realiseren project.
- Schepping is geen Voltooid Verleden Tijd
maar Onvoltooid Tegenwoordige Tijd
- Samen met vele medestanders kunnen we van onze zieke, mishandelde en gekneusde aarde opnieuw Gods vruchtbare en gastvrije thuis maken, waar leven is voor al wat leeft.
- Dit doen, zal een bewijs zijn van de **kracht van geloven**

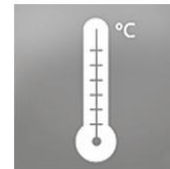
... naar Ecopraktijk

In de komende jaren zullen we vele zaken anders moeten doen:

- Ons verwarmen
- Ons verplaatsen
- Bouwen
- Voedsel produceren en eten
- Produceren en consumeren
- ...

Positief, vanuit een ethiek van het genoeg

- 'genoeg' is overvloed en levenskwaliteit
- tijd, aandacht, ruimte, lucht, water, stilte, rust, enz... Zijn de hedendaagse schaarse 'luxegoederen'. Wij kunnen ze terugwinnen.

De temperatuur in je huis

Warm water

Je mobiliteit

Je verlichting

Je elektrische toestellen

Je voeding

Metten is weten

Ongehoorzaam worden aan de drie geboden van onze tijd:

- Gij zult consumeren - Gij zult produceren - Gij zult concurreren
- De 'grote versnelling' ombuigen, in ons denken en in ons handelen

Klimaatprotest en -spijbelaars

Het verwijt van de protesterende jongeren aan deze generatie volwassenen en beleidsmakers blijft aan de ribben plakken: *“Julie stelen onze toekomst voor onze ogen”*. Ze eisen dat de politici hun weifelende of weigerachtige houding opgeven, en resoluut kiezen voor het krachtige klimaatbeleid dat onze wereld nodig heeft.

Samen met de Klimaatbeweging, waaronder EcoKerk:

- Politici, onze tijd raakt op
- Voer een beleid dat ons op het pad van de 1,5 °C leidt
- Beslis tot een uitstootvermindering in de EU van 55% tegen 2030
- Maak een sociaal rechtvaardig klimaatplan

Red hun toekomst – [Klimaatplan.nu](https://www.klimaatplan.nu)

Een klimaatveilige toekomst: het is nu of nooit meer

- De komende 10 jaar zijn cruciaal.
- Het is nodig een versnelling hoger te schakelen in de transitie.
- Wij willen onze kinderen recht in de ogen kunnen kijken en weten dat we alles deden om hun toekomst te vrijwaren.

Klimaatplan.nu is een hernieuwde oproep

- om als groep een klimaatplan te maken en in de komende jaren uit te voeren.
- om evolueren naar een koolstofarme en klimaatneutrale kerkgemeenschap.

Deel je klimaatplan op Klimaatnetwerk

Red hun toekomst – [Klimaatplan.nu](https://www.klimaatplan.nu)

Ook voor politici

'*Klimaatplan.nu*' is evenzeer een oproep naar onze nieuw verkozen politici, zowel in ons eigen land als in Europa.

We zullen de druk blijven opvoeren, samen met

- de Belgische Klimaatcoalitie
- en met de lidorganisaties van het Netwerk Rechtvaardigheid en Vrede
- de internationale katholieke netwerken

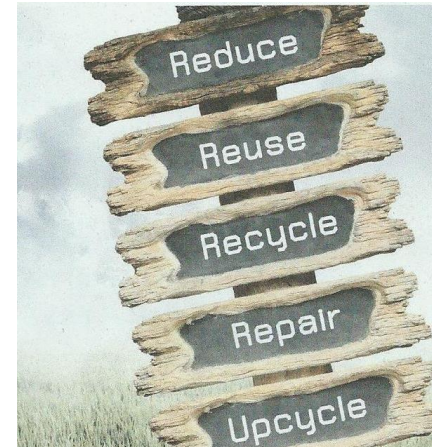
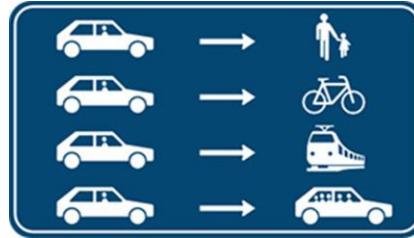

Wat kunnen **wij** doen?

Bij elk initiatief moet men vragen stellen als: **Waarom? Waardoor? Waar? Wanneer? Hoe? Voor wie? Wat zijn de risico's? Aan welke prijs? Wie betaalt de kosten?**

Daarbij zijn thema's die altijd voorrang moeten krijgen zoals water... LS 185

Wat kan ik doen?

Wat kunnen wij doen?

Elke groep een klimaatplan - Klimaatnetwerk

Meer dan 60 verhalen, over de initiatieven van:

- De bisschoppenconferentie en diverse bisdommen
- 80 parochies en kerkfabrieken
- de jeugdbewegingen
- 18 nationale organisaties
- 775 zorginstellingen via hun netwerken
- 1500 katholieke scholen
- Diverse congregaties, abdijen en gemeenschappen
- Diverse lokale groepen

Elke groep een klimaatplan

Tips per thema

	Energie
	Voedsel
	Aankopen
	Biodiversiteit
	Water
	Energiebesparing
	Mobiliteit
	Dichtbij
	Kringlopen

Wat vind je op klimaatplan.nu ?

Concrete ideeën voor een eigen klimaatplan

- op maat van diverse groepen
- Bij elk hoofdstuk concrete tips:
 - Info over korte keten voeding, met links naar producentenverenigingen en korteketen-netwerken
 - Upcycling, hergebruik enz... andere eco-tips
 - Info over groenste alternatieven bij aankopen
 - Info over provinciale, gemeentelijke en plaatselijke initiatieven en interessante wegwijzers (websites, organisaties...)
 - ...

Elke groep een klimaatplan

Checklist

WATERVERBRUIK	Ja	Neen	Te overwegen
We kijken regelmatig na op lekkende kranen			
We kijken regelmatig na op lekkende toiletten			
Er staan spaarknoppen in de toiletten en op waterkraantjes			
In toiletten zonder spaarknop leggen we in het waterreservoir een met water gevulde petfles (geeft minder waterverbruik) omdat het reservoir verkleint			
We vangen regenwater op om te gebruiken			

MOBILITEIT	Ja	Neen	Te overwegen
We stimuleren het gebruik van openbaar vervoer			
We promoten en doen zelf aan carpoolen			
Bijeenkomsten organiseren we zo dat mensen kunnen komen met fiets of openbaar vervoer			
Vrijwilligers doen hun bezoeken te voet of per fiets			
We zorgen voor vervoer voor minder mobiele mensen			
Voor verplaatsingen met de wagen hebben we met onze organisatie een abonnement op Cambio			
Voor verplaatsingen met openbaar vervoer hebben we met onze organisatie een abonnement op Blue Bike			

Kerkenplannen...

Kerkbesturen onderzochten al (beleidsplannen tot 2019):

- de parochiekerk als gebouw,
 - de cultuurhistorische waarde, de architecturale mogelijkheden, de bouwfysische toestand, de mogelijkheid tot compartimentering.
- de plaats van de kerk in de ruimtelijke omgeving:
 - sociaal, cultureel, stads- of dorpsgezicht, landschap...
- het actueel gebruik en de functie van de kerk
 - En de vraag of andere actoren geïnteresseerd zijn voor nevenbestemmingen.

... worden ook klimaatplannen

Als kerkbestuur in voorzorgstraject ook waken over ecologische invalshoeken:

- Overschakelen op groene stroom
- de mogelijkheden voor een eigen energieproductie
- Keuze van verwarming, verlichting, inrichting
- Energiebesparende maatregelen
 - Isolatie
 - compartimentering voor nevenactiviteiten of voor eigen activiteiten in een kleinere te verwarmen ruimte
- het groenbeheer rondom de kerk
- Voorzieningen voor bezoekers:
 - fietsstallingen
 - Laadpalen voor elektrische fietsen en auto's
 - ...
- welke kerken voor zondagsliturgie en andere activiteiten?
 - de energiezuinigste kerken
 - vlot te bereiken met de fiets of het openbaar vervoer
 - een zomer- en een winterkerk?

Enkele voorbeelden: groepen

 malle

Gespreksavond
'Klimaat, ook onze zaak'

**RED HUN
TOEKOMST**

© 2017 Joris Hermans

woensdag 27 november

19.30 uur

parochiecentrum Sint-Martinus, Sint-Jozeflei 27, Westmalle
gratis

graag vooraf inschrijven via vinusennora@skynet.be

Mondiale Raad Malle i.s.m. Werkgroep diaconie van Pastorale Eenheid H.Martha en Maria
(6 parochies van Malle en Zoersel), KWB Westmalle en Beweging.Net Malle
vinusennora@skynet.be, 03 312 37 21

www.malle.be

Met deze gespreksavond willen we de aanwezigen aanmoedigen om actief mee te werken aan een klimaatveilige toekomst door zelf iets concreets te doen en zich te engageren om het beleid te verduurzamen.

Waarom is klimaat het sleutelthema van onze tijd?
Welke keuzes moeten we maken?
Wat kunnen we samen doen?

Enkele voorbeelden: ons voedsel

Kies lokaal:

- Ban de lange keten
- Koop voedsel van de Korte Keten
- Zelf (samen) voedsel produceren
- Steun duurzame lokale landbouw
- Koken met streekeigen producten
- Zet je gemeentebestuur op de goede weg

Enkele voorbeelden: groepen

Werkgroep Duurzame Voeding Zemst

- Gegroeid uit Werkgroep Fair Trade
- aanbod
 - knabbel- en babbelfietstocht
 - langs landbouwbedrijven
 - haltes met standhouders
 - ontmoeting van boer tot consument
- De gemeente sensibiliseert over lokale duurzame consumptie:
 - streekproducten, korte ketenverkoop, verminderen van vleesconsumptie, voedselverspilling tegengaan, zelfoogstboerderij, voedselteams, seizoensgroenten, tegengaan van energieverspilling...

Enkele voorbeelden: scholen

6 burgercoöperaties en 5 studie bureaus zorgen voor zonnepanelen en energiebesparing bij Katholieke scholen

- Gezamenlijke openbare aanbesteding voor 1500 scholen
- Samenaankoop groene stroom
- Energiediensten
- Zonnepanelen:
 - geen investerings- of onderhoudskosten voor school
 - Wel afnemer goedkope groene stroom van coöperatieve
 - Ouders en omwonenden kunnen mee investeren

Enkele voorbeelden: zorg en welzijn

13 engagements minister Vandeurzen

- Engagementsverklaring met koepelorganisaties van zorgvoorzieningen
- Tot 2030 elk jaar energiebesparing van 2,09 %
- ESCO's: energiediensten
- Vanaf 2018 is elke nieuwbouw BEN
- Elke voorziening een klimaatvisieplan en personeelstijd

Enkele voorbeelden: parochie

Parochie Sint-Gillis (Brussel) en Communa vzw

Tijdelijke creatieve en sociale projecten vervangen leegstand en verkrotting

- Een samenwerking zorgt dat een voormalig schoolgebouw niet leegstaat in afwachting van de renovatie en herbestemming, maar leven en activiteit brengt in de wijk.
- Communa vzw geeft eigenaars van tijdelijk leegstaande panden de kans om hun gebouw in de overgangstijd te laten gebruiken voor doelen die de lokale gemeenschap ten goede komen. Zo verloederen of verkrotten ze niet, en leveren ze een bijdrage aan de sociale functies van een wijk.

Enkele voorbeelden: congregatie

Zusters van Maria - Leuven

Aanpassingen rond elektriciteitsverbruik, water, afvalverwerking en mobiliteit

Duurzaam en toekomstgericht verbouwen

- aanpassen aan het afnemend aantal zusters en hun leeftijd
- Een duurzaam project i.s.m. Zorggroep Eclips vzw, zodat het klooster na de werken zonder bijkomende aanpassingen geleidelijk aan kan worden ingenomen door niet-religieuzen.
- Met heel veel aandacht voor energiezuinige inrichting en aangepaste verwarming. Hergebruik van materialen en een goede herbestemming voor wat we niet meer nodig hebben.

Enkele voorbeelden: groepen

Tournevie Brussel

De betaalbare en ecologische bibliotheek voor werktuigen

- Net zoals in een bibliotheek: in ruil voor een jaarlijks lidmaatschap van € 20 krijg je als lid ongelimiteerde toegang tot een breed assortiment kwaliteitsgereedschap om te klussen, repareren of renoveren. De vervangingswaarde van het aanbod ligt rond de € 45.000. Tel uit je financiële (en ecologische) winst.
- Op ons online platform kan je bovendien de beschikbaarheid van het gereedschap nagaan en reservaties plaatsen.

Enkele voorbeelden: groepen

De Bremstruik Roeselare

Voormalig klooster

- Plek van verstillings en verdieping
- Luisterend oor en helpende hand aan wie het nodig heeft
- vrijwillige ontwikkelingsbelasting voor steun aan projecten
- Koffie, thee, fruitsap en wijn halen we bij de wereldwinkel.
- Ledverlichting beperkt het stroomverbruik.
- Een nieuwe pomp voor regenwater.
- Tuinen, open voor publiek, ecologisch onderhouden door De Lochting, een bedrijf binnen de sociale economie.
- Verwarming van de gebouwen via plaatselijke warmtenet.

Enkele voorbeelden: ons geld

Is ons investeringsplan ook een klimaatplan?

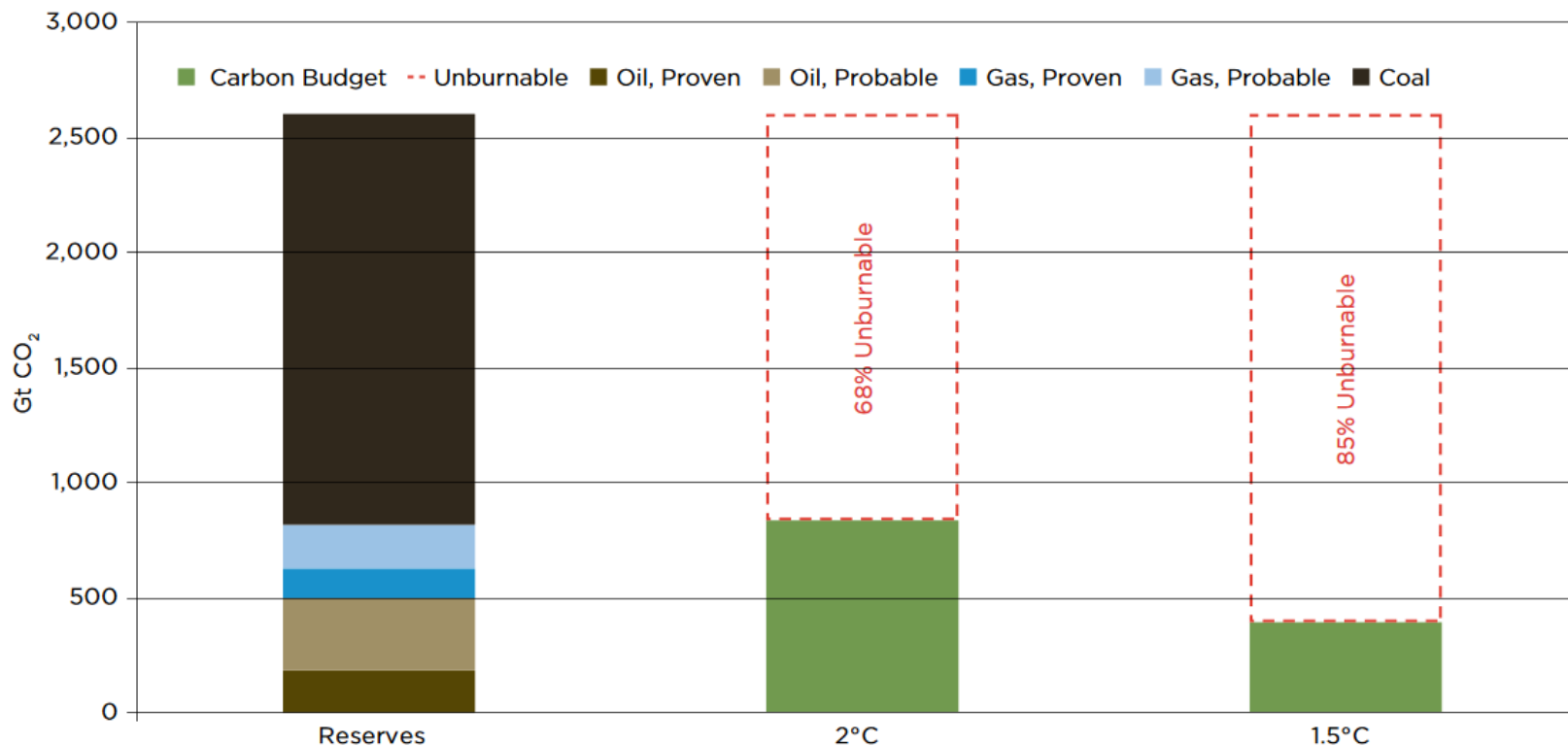
- Weten we waar ons geld aan het werk is? En waarvoor? En voor wie?
- Houdt het de economie van gisteren in stand?
- Of ondersteunt het de rendabele sectoren van de toekomst?
 - Hernieuwbare energie
 - Een circulaire, koolstofarme economie
 - Een rechtvaardige transitie
 - Met toekomstperspectief voor iedereen, ook in het Zuiden

... om de armoede te bestrijden,
om aan de uitgeslotenen
hun waardigheid terug te geven
en om tegelijk ook voor de natuur te zorgen.
(Laudato Si' 139)

Niet te verbranden reserves

Figure 2: Global Fossil Fuel Reserves Compared to Carbon Budgets for Likely Chance of 2°C and Medium Chance of 1.5°C^{2B}

Sources: Rystad Energy, World Energy Council, IPCC

Levendig debat in christelijke wereld

World Council of Churches

GLOBAL CATHOLIC CLIMATE MOVEMENT

Catholic Divest-Invest Hub

Laudato Si & Catholic Investing: Clean Energy for our Common Home

CAFOD
Just one world

CIDSE
together for global justice

focsiv
Volontari nel mondo.

 The Global Catholic Climate Movement

trócaire
Working for a just world.

- Lange traditie in ethisch beleggen. Klimaat is nieuwe pijler
- 2015:
 - Church of England beslist tot divestment
 - Wereldraad van kerken
Divestment is een morele plicht
 - Lutherse wereldfederatie
 - Church of Sweden
- 2016: Global Catholic Climate Movement
 - Stijgend aantal congregaties en organisaties
- 27 jan 2017: conferentie Rome

Christelijke organisaties Vlaanderen

Oikocredit en EcoKerk roepen op om

- te beslissen de financiële reserves niet langer te investeren in fossiele energie
- Om ze te herinvesteren in duurzame ontwikkeling, hernieuwbare energie en de transitie naar een koolstofarme economie.

Christelijke organisaties Vlaanderen

Gingen reeds positief in op deze oproep:

- Belgische bisschoppenconferentie
- Netwerk Rechtvaardigheid en Vrede
- Broederlijk Delen
- Welzijnszorg
- Pax Christi Vlaanderen
- Vicariaat Vlaams-Brabant - Mechelen
- Missionarissen van Scheut
- Abdij OLV van Nazareth
- Zusters van Maria
- Salvatorianen
- Zusters van de Bermhertigheid
- Gasthuiszusters Augustinessen van Leuven
- Jesuit European Social Centre
- Dochters der Liefde
- Zusters van Liefde
- Zusters Clarissen Oostende
- Africa Europe Faith and Justice Network

